

การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

The Needs Assessment and the Development of the Students Caring and Support Operation Systems
In School of Secondary Educational Service Area Office 3, Ministry of Education

ฤทธิชัย ภู่อ่างค์¹, ดร.นริศนันท์ แมนผดุง² ดร.ปฤษณา ชนวรรช³

Litthichai Pooamang¹, Dr.narisanan Manphadung², Dr.Pritsana Chanawrat³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน 2) จัดลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 297 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

ระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน จำแนกตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับความจำเป็นมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล, ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน เมื่อพิจารณาตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) โดยขนาดโรงเรียนที่มีความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมากที่สุดคือ โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง รองลงมาคือโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแยกตามด้าน ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในแต่ละส่วนได้ครอบคลุมและ เร็วกู้ข้อมูลได้
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน มีวิธีการในการคัด วิเคราะห์ข้อมูลแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มเพื่อพิจารณาผลการคัดกรองนักเรียน และหาแนวทางแก้ไขปัญหา

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, แนวทางการพัฒนา, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, มัธยมศึกษา

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

¹Master of Education Degree in Educational Administration Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

^{2,3}Course teacher in Master of Education Degree and Doctor of Philosophy Degree in Educational Administration Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: ฤทธิชัย ภู่อ่างค์, somchai_nuy@hotmail.com

รับเมื่อ 24 มีนาคม 2563 แก้ไข 17 เมษายน 2563 ตอรับ 19 เมษายน 2563

3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน ควรกำหนดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรได้รับการฝึกอบรมแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ปัญหานักเรียนอย่างถูกต้อง
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน สถานศึกษาควรประสานงานสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการบันทึกข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนำไปใช้ในการดำเนินงานในสถานศึกษาของตนเองได้

ABSTRACT

The purposes of this research were to (1) study the level of need assessment for student care and support system in schools, (2) rank need assessment for student care and support system in schools and (3) study the development guidelines for student care and support system in schools under the secondary education service area office 3 in Phra Nakorn Si Ayutthaya. The research Instruments were the questionnaires, the sample were 297 school administrator, teacher who responsibility on student care and support system and teacher adviser in schools under the secondary education service area office 3 in Phra Nakorn Si Ayutthaya. The data were analyzed by determining percentage, mean and standard deviation.

The results found that

the level of need assessment for student care and support system in schools when classified by operating process in overall were at high level ($\bar{X} = 4.22$). When considered in each aspect, it was found the first three mostly need assessment were the individual knowing activity, the student supporting activity and the student transferring activity. When considered in size of the educational institution in overall were at high level ($\bar{X} = 4.22$) and found the small and middle size schools need student care and support system more than large and extra-large schools. The results of development guidelines for student care and support system in each aspect were as follows:

1. The individual knowing activity: There should provide comprehensive tools for collecting and retrieving student data.
2. The student selecting activity: There was a method for screening, analyzed data and divide students into groups for consider the results of students and find solutions.
3. The student supporting activity: There should set activities to promote students in order to develop that match with student needs.
4. The preventing and problem-solving activity: Teachers and related personnel should be trained to organize activities to prevent and correct student problems.
5. The student transferring activity: Educational institutions should create memorandum of agreement between schools for efficient internal and external transfer of students. The findings of this study, it was

a way student care and support system in educational institutions entrepreneur more efficiently and could be utilized for driving and development the self-educational institutions.

Keywords: Need assessment, Development guidelines, Student care and support system, Secondary education

ภูมิหลัง

สังคมในโลกปัจจุบันและในอนาคตเป็นสังคมแห่งการผสมผสานทางวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษา ผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่จะรักเพื่อนมนุษย์ เรียนรู้ที่จะเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม เรียนรู้และเลือกรับแต่สิ่งที่เหมาะสมดีงาม เป็นประโยชน์ โดยยังคงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าแห่งมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของสังคมไทย วิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพเป็นพลังที่มีคุณค่าของสังคม ประเทศชาติ และของโลก คือการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน (ดวงกมล สิ้นเพ็ง, 2553, หน้า 1) เพราะการศึกษาและการเรียนรู้นับเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้คนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ เพราะการศึกษามีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ เพราะจะศักยภาพในการผลิตของแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของคนในชาติ คนจะเป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาประเทศ (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2558, หน้า 3)

โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ได้ดีและมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานนั้น จำเป็นจะต้องให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาในปัจจุบัน เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โลกการสื่อสารไร้พรมแดนและมีข้อมูลข่าวสารทางด้านบวกและด้านลบซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเยาวชนและก่อให้เกิดปัญหาในสังคมและมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ปัญหาด้านยาเสพติด การหนีเรียน ปัญหาละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้ยาเสพติด และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งปัจจัยนี้มีผลกระทบต่อพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจนพร้อมทั้งวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้โดยมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งคุณภาพชีวิตที่ดีทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งต้องจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นร่วมมือระหว่างผู้ปกครองชุมชนองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนส่งเสริมพัฒนา ป้องกันแก้ไขปัญหา และส่งต่อผู้เรียนในทุกระดับและทุกประเภท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 1-4)

ดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด บทบาทหน้าที่ของครูนอกจากให้ความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพแล้วครูต้องรู้หลักจิตวิทยาที่เป็นศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมและการกระทำของเด็กเพื่อช่วยเหลือเด็กตามวัยและพัฒนาการต่าง ๆ (สมพร สุทัศนีย์, 2554, หน้า 31) นักเรียนจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดี จากพ่อแม่ เมื่ออยู่ที่บ้านและจากครูเมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนทำให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างครูกับศิษย์นั้นใกล้เคียงกันกับสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดาและบุตร บางครั้งบทบาทหน้าที่ของครู กับศิษย์ก็เหมือนหรือใกล้เคียงมากกับบทบาทหน้าที่ของบิดามารดากับบุตร (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 3)

จะเห็นว่า จากสภาพและปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนา
นักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน เพื่อนำข้อมูลจากผลการศึกษาไปสำรวจ
ความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาให้กับครูและผู้บริหาร
สถานศึกษาใช้สำหรับวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ
อย่างตรงจุดประสงค์ของความต้องการและพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

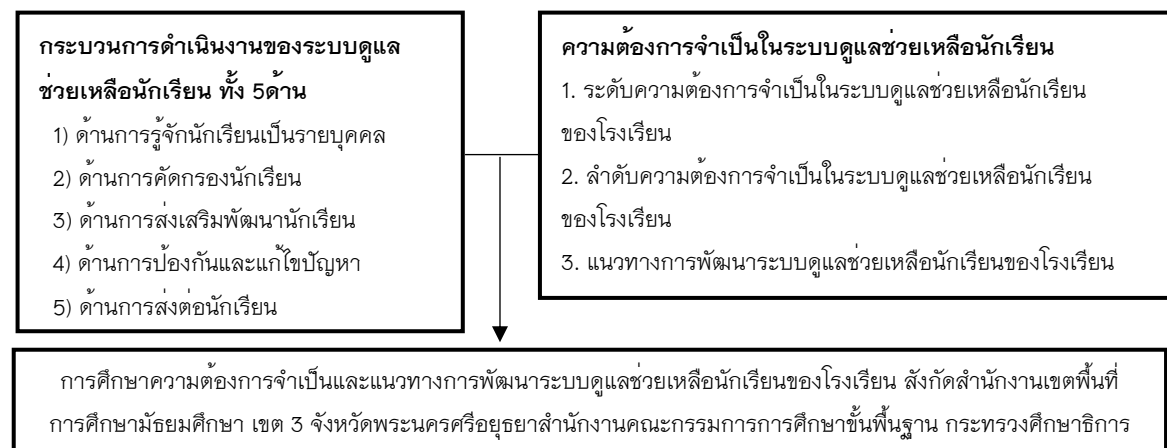
คำถามการวิจัย

1. ระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
เป็นอย่างไร
2. ลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
เป็นอย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีอย่างไรบ้าง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,259 คน จากโรงเรียน 29 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 297 คน จากโรงเรียน 29 แห่ง ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ชั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610 อ้างถึงใน อนุสรณ์ สุขกล่ำ, 2556, หน้า 57) กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ 5% ชั้นที่ 2 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น ดังนี้ 1) ใช้โรงเรียนในแต่ละขนาดเป็นหน่วยการสุ่ม ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่ายมา พบว่า ได้โรงเรียนขนาดเล็ก 13 แห่ง ขนาดกลาง 9 แห่ง ขนาดใหญ่ 5 แห่ง และขนาดใหญ่พิเศษ 2 โรงเรียน รวมทั้งหมด 29 แห่ง 2) สุ่มจากกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนที่สุ่มได้ พบว่ามีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 44 คน และทำการสุ่มอย่างง่ายกับครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา มาได้ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 52 คน และครูที่ปรึกษาของโรงเรียน จำนวน 201 คน รวมทั้งหมดได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 1 ฉบับ แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้ในการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) สืบหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับขนาดสถานศึกษา ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานในโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งเป็น 5 ด้าน แยกเป็น 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามแบบปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัย ทำบันทึกเสนอคณะกรรมการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ทำการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน คือ ขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแจกแบบสอบถามทั้งทางไปรษณีย์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทุกคนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และขอรับแบบสอบถามคืน ภายใน 1 เดือน

3. ตรวจสอบจำนวนของแบบสอบถามของผู้วิจัยทั้งหมด ที่ได้รับกลับคืนมาจากกลุ่มตัวอย่าง ทำการตรวจนับและตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ ปรากฏว่าแบบสอบถาม จำนวน 297 ฉบับ ตอบสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยเลือกสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน 1.1) ร้อยละ (Percentage) 1.2) ค่าเฉลี่ย (Mean) 1.3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 2.1) การวิเคราะห์หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม 2.2) การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จากการศึกษา ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานและขนาดสถานศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูที่ปรึกษาคิดเป็นร้อยละ 14.81, 17.51 และ 67.68 ตามลำดับ และเมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 42.09, 31.98, 18.52 และ 7.41 ตามลำดับ จากการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน จำแนกตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านที่มีระดับความจำเป็นมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 4.43$) 2) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ($\bar{X} = 4.30$) และ 3) ด้านการส่งต่อนักเรียน ($\bar{X} = 4.24$) โดยจำแนกเป็นรายด้าน 4) ด้านการคัดกรองนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.03$) 5) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.00$)

2. ผลการศึกษาจัดลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการจากการศึกษา พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา พิจารณาตามขนาดสถานศึกษา และกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.22$)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการจากการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แยกตามด้าน ดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในแต่ละส่วนได้ครอบคลุมและ เรียกดูข้อมูลได้ 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน มีวิธีการในการคัด วิเคราะห์ข้อมูลแบ่งกลุ่มนักเรียน ออกเป็นกลุ่ม เพื่อพิจารณาผลการคัดกรองนักเรียน และหาแนวทางแก้ไขปัญหา 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน ควรกำหนดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรได้รับการฝึกอบรมแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน อย่างถูกต้อง 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน สถานศึกษาควรประสานงานสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการบันทึกข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกให้มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา มีระดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน จำแนกตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านที่มีระดับความจำเป็นมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน และ 3) ด้านการส่งต่อนักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนควรมีการจัดประชุมชี้แจงหรือประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงประโยชน์ของการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคล และหาช่องทางการสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครองนักเรียน ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีเพื่อให้ผู้ปกครองให้ข้อมูลของนักเรียนโดยไม่ปิดบัง การส่งเสริมพัฒนานักเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีกิจกรรมชุมนุมตามความถนัด และความสามารถของนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน โรงเรียนควรมีการพัฒนากระบวนการพื้นฐานข้อมูลเพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้โดยจัดทำรายงานตามระบบฐานข้อมูลใน การติดตามผลการส่งต่อนักเรียนทุกครั้งอย่างเป็นปัจจุบันและนิเทศ ติดตาม ผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ วิรัตดา วิชาพร (2557, หน้า 101 – 103) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีปัญหาสูงที่สุด คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ส่วนต่ำสุด ได้แก่ การป้องกันและแก้ไขปัญหา

2. ผลการศึกษาจัดลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา พิจารณาตามขนาดสถานศึกษา และกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ตามขนาดสถานศึกษา และกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ขนาดโรงเรียนที่มีความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน มากที่สุด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลาง รองลงมา คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการนี้มีจำนวนนักเรียนแตกต่างกัน ทำให้มีความต้องการจำเป็นในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ตามขนาดของสถานศึกษามีความแตกต่างกัน สถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลาง มีบุคลากรน้อยทำให้การดำเนินงานยังไม่ครอบคลุมภาระงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และบุคลากรยังขาดความรู้ ความสามารถด้านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในขณะที่สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ มีบุคลากรเพียงพอ ภารกิจการดูแลนักเรียนทั่วถึง มีการบริหารจัดการที่ดี และการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสามารถติดตามและประเมินผลได้สอดคล้องกับ ชวน สุขเจริญ (2553, หน้า 98) ได้ศึกษา ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภทของโรงเรียน แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จากการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แยกตามด้าน ดังนี้ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สถานศึกษาควรจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในแต่ละส่วน ควรเป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ สามารถเก็บข้อมูลนักเรียนได้ครอบคลุม มีความเป็นปัจจุบันและสามารถเรียกดูข้อมูล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน สถานศึกษา ควรจัดทำคู่มือ หลักเกณฑ์ วิธีการในการคัดกรอง รวมถึงระเบียบ หลักเกณฑ์ ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลและแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ควรใช้ระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดท้าวเคราะห์ข้อมูลและคัดกรองนักเรียน เพื่อช่วยลดรายจ่ายและง่ายต่อการเรียกใช้ข้อมูล ควรมีการประสานงานกับบุคลากรหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพิจารณาผลการคัดกรองนักเรียน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน สถานศึกษา ควรมีการจัดตั้งไลน์กลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนในแต่ละห้องของโรงเรียน ครูที่ปรึกษา ควรรายงานพฤติกรรมของนักเรียนในความดูแลแก่ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษา ควรประสานงานขอความร่วมมือกับบุคลากรภายในและภายนอก 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างถูกต้อง ได้แก่ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

การให้คำปรึกษาแก่นักเรียน การเอาใจใส่ในการดูแลนักเรียนด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างความตระหนักให้กับครูในโรงเรียน ในการร่วมกันป้องกันแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน สถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรมีการประสานงานสร้างความเข้าใจร่วมกัน และมีการบันทึกข้อตกลงระหว่างสถานศึกษา กับผู้ที่เกี่ยวข้องไว้เป็นหลักฐานในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสอดคล้องกับ จุฑาทิพย์ พงษา (2558, หน้า 128 – 132) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทาง การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 มีแนวทางดังนี้ โรงเรียนควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู ผู้ปกครองและนักเรียน ให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยข้อมูลนักเรียนควรจัดทำเอกสารที่มีความละเอียด ครบคลุมรายละเอียดต่าง ๆ ของนักเรียน การคัดกรองนักเรียนควรมีการกำหนดเกณฑ์การแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา อย่างชัดเจนโดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ใช้ความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ มีการกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนที่ชัดเจน โดยครูที่ปรึกษาจะเป็นผู้ที่จะแก้ไขปัญหาของนักเรียนเป็นอันดับแรก หากครูที่ปรึกษาไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ให้ส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หากโรงเรียนยังแก้ไขปัญหาไม่ได้จึงทำการส่งต่อภายนอกไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยครูที่ปรึกษาจะต้องทำแบบบันทึกการส่งต่อ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาของนักเรียน ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะต้องมีการกำกับติดตามพร้อมทั้งมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 สถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การสร้างความเข้าใจให้กับคณะครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้เข้าใจถึงแนวปฏิบัติการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน เพื่อให้การดำเนินงานมีความชัดเจน บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด
- 1.2 สถานศึกษา ควรจัดกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน และชุมชน การกำหนดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน โดยใช้ข้อมูลภายในโรงเรียน เช่น ครู เพื่อน เป็นข้อมูลเพิ่มเติมในการคัดกรองนักเรียน
- 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนำผลการติดตาม มาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนระยะยาว และปรับปรุงการดำเนินงานในแต่ละภาคเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาในเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่น ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2542). *กระบวนการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือครูสำหรับช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2544). *ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2547). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- จุฑาทิพย์ พงษา. (2558). *สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยสารคาม.
- ชวน สุขเจริญ. (2553). *ปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2553). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ผ่องใส วะชุม. (2556). *สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พนม ลิ่มอารีย์. (2558). *การแนะแนวเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิรัตดา วิชาพร. (2557). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ศักดิ์สิทธิ์ ยะใจมั่น. (2555). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดถึงช่วงชั้นที่ 4 จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2558). “ประเทศไทยกับอนาคตใหม่ทางการศึกษา” หน้า 1 – 14 ใน *การสัมมนา Education for the Future: ปรับห้องเรียนเปลี่ยนอนาคต ผ่านทางตัดวิฤตติการศึกษาไทยสู่ทางออกอนาคตการศึกษา ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพร สุทัศนีย์. (2554). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรฯ สุขกล่ำ. (2556). *ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในเขตอำเภอ นาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.